

Motion till riksdagen

1988/89:Sk676

av Lars Werner m.fl. (vpk)

Matmomsen

Skattepolitik är fördelningspolitik. Progressiva skatter belastar höginkomsttagare mer än andra grupper. Indirekta skatter drabbar olika beroende på vem som "konsumerar" det som beskattas.

En indirekt skatt som omsättningsskatten på aktier berör de som handlar med aktier, ofta höginkomsttagare. Övriga hushåll som inte köper aktier påverkas ej. Den indirekta tobaksskatten drabbar endast rökare. Välavlönade rökare betalar en mindre del av sin lön i tobaksskatt, lågavlönade dito betalar en större del av sin lön i tobaksskatt.

En indirekt skatt på basvaror, t ex mat, drabbar låginkomsttagare relativt sett hårdare än skattskyldiga i högre inkomstlägen, detta då en låginkomsttagare måste använda större andel av sin inkomst till att köpa mat än höginkomsttagaren.

Sverige har vid en internationell jämförelse höga indirekta skatter. Vi har en mervärdeskatt (moms) på 23,46% som hör till de högsta i Europa. Många länder med lägre allmän moms har dessutom en ytterligare lägre skattesats för moms på matvaror. Sverige har vidare i en europeisk jämförelse en tämligen mild effektiv beskattning av kapital, realisationsvinster och företagsvinster. Under 80-talet har också den formella progressionen i inkomstskatteskalorna minskat genom att riksdagen har ändrat skatteskalorna i en rad omgångar. Samtidigt med denna sänkning har dock samma riksdag höjt nivån för momsbeskattningen. Den indirekta beskattningen har genom denna utveckling kommit att svara för en växande del av statens inkomster, medan företagsbeskattningens och den progressiva beskattningens andel av skatteintäkterna minskat.

Genom politiska beslut å ena sidan och medvetna manipulationer å den andra, har skattesystemet mist mycket av sin direkta omfördelande roll, dvs från "rika till fattiga". Idag kan det t o m diskuteras om inte skatterna i vissa stycken fungerar i motsatt riktning dvs från "fattiga till rika". Detta sker bl a genom den höga indirekta beskattningen på dagligvaror och det låga skatteuttaget på kapitalsidan. Detta har fått en rad konsekvenser.

Vi kan idag se att barnfamiljerna enligt konsumentverkets beräkningar reallt sett har mindre pengar att röra sig med än 1978. Vi vet att pensionärer med låg eller ingen ATP har fått stå tillbaka under många år. Vi vet att gruppen socialbidragstagare är stor och bestående trots en lång högkonjunktur. Vi vet att internationella jämförelser pekar på att det svenska folkets matstandard, t ex konsumtion av helt kött, ligger på en låg nivå, samtidigt som matpriserna är mycket höga. Detta har naturligtvis ett samband och i sin

tur har detta en direkt koppling till Sveriges mycket höga skatt på mat.

Vpk vill se skattepolitiken som ett av redskapen för att omfördela ekonomiska resurser, dvs pengar från de bäst ställda till de sämst ställda. Vpk har därför länge drivit kravet att slopa/avveckla momsens på mat.

Vpk ser denna reform som ett sätt att gynna barnfamiljerna. För det torde vara ostridigt att också barnfamiljerna är en grupp som, jämfört med andra hushållstyper, måste använda en relativt större andel av sina inkomster till just matinköp.

Matpriserna har dessutom stigit mycket snabbt i Sverige under 80-talet. Från 1980 till 1987 steg således livsmedelspriserna med 91,1 % (förändring mellan årsgenomsnittet) medan konsumentprisindex under samma tid steg med 67 %, och motsvarande index rensat från livsmedel steg med 61,1 %. Detta kan jämföras med motsvarande siffror från OECD-länderna i Europa där livsmedelspriserna steg med 62,3 % och konsumentprisindex med 65,8 % och exkluderat från livsmedel med 67,1 % (källa finansplanen, preliminär nationalbudget sid 44).

Det finns utredningsmaterial som visar att t ex barnfamiljerna skulle göra måttliga vinster om matmomsen slopas. Detta utredningsmaterial förutsätter dock att reformen skall betalas med breddad eller höjd moms på andra dagligköpsvaror och/eller kapitalvaror som ingår i hushållsutgifterna. Med samma tveksamma finansieringsmetod skulle även värdet av höjda barnbidrag bli ringa om någon kom på idén att finansiera dem med höjda daghemsavgifter samt ökad matmoms.

Vpk menar att en sänkt och på sikt slopad matmoms istället bör finansieras genom ett ökat skatteuttag på realisations- och företagsvinster, på kapitalbeskattning och genom progressiva skatteskalor. Med en finansiering av sådan typ kommer de positiva effekterna av en reducerad/slopad matmoms att bli mycket stora för barnfamiljer och låginkomsttagare.

De fördelningspolitiskt positiva effekterna av en sänkt/slopad matmoms skulle på sikt kunna motverkas om detta utrymme utnyttjas för prishöjningar. Uppgiften att hålla tillbaka matpriserna måste därför sättas in i ett större livsmedelspolitiskt sammanhang. Det gäller hela kedjan från producent-förädling-grossister till detaljhandeln. Vpk har därför i annan motion ang livsmedelspolitiken (motion 1988/89:Jo267) redovisat riktlinjer för att tillgodose dessa syften.

Kravet på att slopa matmomsen har en bred förankring bland allmänheten. I opinionsundersökningar har så många som 9 av 10 sagt att de stödjer kravet. Vi kan således se att de som i första hand vill slopa matmomsen är långt fler än dem som i första hand vill sänka marginalskatterna. Vpk menar därför att kravet att slopa/avveckla matmomsen är aktuellare än någonsin.

För närvarande arbetar tre statliga utredningar med en total översyn av skattesystemet. Enligt regeringens intentioner kommer denna omstrukturering att leda till drastiska minskningar av progressionen i skatteskalorna, dvs de som tjänar bäst skall få mest i skattesänkning. Enligt vissa uppgifter kommer en sådan reform att kosta runt 60 miljarder kr. Enligt samma källor skall delar av dessa kostnader tas ut genom en breddad och i vissa fall höjd moms.

Om denna skatteomläggning blir verklighet går Sverige från ett skattesys-

tem med ett i vart fall uttalat utjämnande syfte till ett system med klart regressiva drag. Då kommer låginkomsttagarna att betala en ännu större andel av sin inkomst i skatt än höginkomsttagarna.

Mot. 1988/89
Sk676

Med anledning av detta föreslår vi att riksdagen hos regeringen begär förslag om ett slopande av mervärdeskatten på livsmedel. Detta bör lämpligen ske i samband med den skatteomläggning som väntas ske under 1991.

I avvaktan på detta förslag vill vi redan nu pressa ned matpriserna genom att utnyttja subventionstekniken. Den är väl känd, och ger snabbt resultat för konsumenterna. Som första delen i en avveckling av momsen/momseffekten på livsmedel föreslår vi redan nu att riksdagen anslår 5 miljarder kronor för matsubventioner för budgetåret 1989/90.

Hemställan

Med anledning av det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att momsen på mat bör avvecklas,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en sänkt eller slopad matmoms skall finansieras utanför mervärdeskatte-systemet,
[att riksdagen för budgetåret 1989/90 beslutar att anslå 5 000 000 000 kronor till matprissubventioner.¹]

Stockholm den 23 januari 1989

Lars Werner (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)

Lars-Ove Hagberg (vpk)

Margó Ingvardsson (vpk)

Lars Bäckström (vpk)

Berith Eriksson (vpk)

Bo Hammar (vpk)

Hans Petersson (vpk)

Annika Åhnberg (vpk)